



وزارت راه و شهرسازی
سازمان بنادر و دریانوردی

مدیران سازمان‌های دولتی و نظام حقوقی حاکم بر دولت

تهیه و تألیف: دکتر محمّد قاسم تنگستانی
(عضو هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه خوارزمی)

نظارت: دکتر عباس نواز نیک‌نژاد
(مدیرکل دفتر حقوقی سازمان بنادر و دریانوردی)

دفتر حقوقی سازمان بنادر و دریانوردی

خرداد ماه ۱۳۹۸

سرشناسه	:	تنگستانی، محمدقاسم، ۱۳۶۷
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	:	مدیران سازمان‌های دولتی و نظام حقوقی حاکم بر دولت تهیه و تنظیم: محمدقاسم تنگستانی؛ نظارت: عباس توازنی‌زاده؛ ویراستار: حبیب غفاری. توران: سازمان بنادر و دریانوردی
مشخصات نشر	:	
مشخصات ظاهری	:	
کتاب‌ش	:	۲۵۰۰۰ ریال ۷-۶۱-۸۴۲۲-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	مدیران دولتی -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	:	Government executives -- Legal status, laws, etc. -- Iran
موضوع	:	سازمان‌های دولتی -- ایران -- مدیریت
موضوع	:	Administrative agencies -- Iran -- Management
موضوع	:	بندرها -- ایران -- مدیریت
موضوع	:	Harbors -- Iran -- Management
شناسه افزوده	:	توازن‌ی‌زاده، عباس،
رده بندی نگره	:	KMH۲۷۳۰
رده بندی یویی:۱	:	۵۵۰۶/۳۴۲
شماره شابک ملی	:	۵۷۹۸۸۳۶



انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی
ناشر: کتاب تخصصی دریایی و بندری
مدیران سازمان‌های دولتی و نظام حقوقی حاکم بر دولت
تهیه و تنظیم: دکتر محمد قاسم تنگستانی
نظارت: دکتر عباس توازنی‌زاده
ویراستار: حبیب غفاری
طراح و ناظر چاپ: سمیه نورمحمدی
چاپخانه: چاپ هنرآریا

مرکز پخش انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی

چاپ اول: بهار ۱۳۹۸ شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۵ هزار تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر محفوظ است.

دفتر انتشارات: تهران - اتوبان شهید حقانی - بعد از چهارراه جهان‌کودک - انتهای خیابان شهیدی جنوبی - سازمان
بنادر و دریانوردی - مرکز بررسی‌ها و مطالعات راهبردی - کدپستی: ۱۵۱۸۶۶۳۱۱۱

دورنگار: ۸۸۶۵۱۱۹۱

تلفن: ۸۴۹۳۳۰۴۲

پست الکترونیکی: pub@pmo.ir

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۲-۶۱-۷

۹۰	گفتار اول: کلیات حقوق اساسی
۹۰	مبحث اول: دولت مدرن (شکل‌گیری، ویژگی‌ها و اجزا)
۱۲	مبحث دوم: قانون اساسی (مفهوم، ویژگی‌ها، مولفه‌ها و ساز و کار صیانت)
۱۵	مبحث سوم: تفکیک قوا- جایگاه و صلاحیت‌های مقام رهبری در نظام حقوقی ایران
۱۸	مبحث چهارم: جایگاه و صلاحیت‌های قوای مقننه و قضائیه در نظام حقوقی ایران
۲۲	مبحث پنجم: جایگاه و صلاحیت‌های قوه مجریه در نظام حقوقی ایران
۲۵	مبحث ششم: منابع معتبر حقوقی در ایران (سیاست‌های کلی نظام و قوانین عادی)
۲۸	مبحث هفتم: منابع معتبر حقوقی در ایران (ادامه قوانین عادی)
۳۱	مبحث هشتم: منابع معتبر حقوقی در ایران (معاهدات بین‌المللی)
۳۴	مبحث نهم: منابع معتبر حقوقی در ایران (مقررات دولتی)
۳۷	مبحث دهم: منابع معتبر حقوقی در ایران (رویه قضایی، اصول حقوقی، عرف)
۳۹	گفتار دوم: کلیات حقوق اداری
۳۹	مبحث اول: سازمان‌های دولتی (فلسفه و بردی، انواع و نظام حقوقی حاکم بر آن‌ها)
۴۲	مبحث دوم: ادامه سازمان‌های دولتی
۴۴	مبحث سوم: شخصیت حقوقی دولت؛ نحوه ایجاد و سازماندهی دستگاه‌های دولتی
۴۶	مبحث چهارم: اصل عدم صلاحیت و تفویض اختیار
۵۰	مبحث پنجم: اصل سلسله مراتب اداری / وظایف مدیران دستگاه‌های دولتی
۵۳	مبحث ششم: استخدام دولتی: انواع، اصول و فرایندهای جذب و استخدام
۵۶	مبحث هفتم: حقوق و وظایف کارمندان دولت
۵۹	مبحث هشتم: تخلفات اداری
۶۲	مبحث نهم: نظارت بر دستگاه‌های دولتی
۶۵	مبحث دهم: نظارت سازمان بازرسی کل کشور بر دستگاه‌های دولتی
۶۷	مبحث یازدهم: نظارت قضایی دیوان عدالت اداری بر دستگاه‌های دولتی
۷۰	مبحث دوازدهم: آشنایی با جایگاه سازمان بنادر و دریانوردی در نظام اداری کشور و نظام حقوقی حاکم بر آن
۷۷	گفتار سوم: کلیات حقوق مالی عمومی
۷۷	مبحث اول: مطالب مقدماتی
۸۰	مبحث دوم: بودجه و اجزای آن
۸۳	مبحث سوم: اصول حاکم بر بودجه
۸۶	مبحث چهارم: مراحل تهیه، تنظیم، بررسی و تصویب قانون بودجه سالانه کل کشور

۸۹	مبحث پنجم: اجرای بودجه
۹۲	مبحث ششم: اجرای بودجه (۲)
۹۵	مبحث هفتم: نظارت حین اجرا بر اجرای بودجه
۹۷	مبحث هشتم: نظارت پسینی بر اجرای بودجه
۱۰۱	مبحث نهم: تصرف غیر مجاز در اموال و وجوه دولتی
۱۰۴	مبحث دهم: قواعد حاکم بر اموال و معاملات دولتی
۱۰۶	مبحث یازدهم: آشنایی با نظام حقوقی حاکم بر امور بودجه، مالی و معاملاتی سازمان بنادر و دریانوردی
۱۰۹	پیوست ها
۱۰۹	پیوست مبحث چهارم: از گف: از دوم: الزامات عملی اجرای اصل حاکمیت قانون توسط مدیران سازمان بنادر و دریانوردی
۱۱۱	پیوست مبحث پنجم: رگفتار دوم: وظایف مدیران و کارکنان دستگاه های دولتی در زمینه مقابله با مفاسد اداری
۱۲۱	پیوست مبحث نهم: از گفتار سوم: رخی از ق: و مقررات حاوی تعیین مصادیق تصرف غیر قانونی در اموال و وجوه عمومی و دولتی

پیش‌گفتار

مجموعه پیش‌رو در برگیرنده متون تهیه شده توسط دفتر حقوقی سازمان بنادر و دریانوردی به منظور افزایش اطلاعات حقوقی مدیران سازمان است. در خصوص اهداف مورد نظر از تهیه متون مذکور، موارد زیر قابل ذکر است:

فراهم کردن زمینه حاکمیت قانون در کشور و به‌ویژه در سطح سازمان‌های دولتی، یکی از پایه‌های اصلی حکمرانی خوب محسوب می‌شود. تجربه کشورهای دارای نظام‌های اداری پیشرفته، ضرورت آموزش حقوقی مدیران را تأیید می‌کند. یکی از اهداف مورد نظر در زمینه آموزش حقوقی مدیران، ترویج فرهنگ کار در چارچوب موازین قانونی است. با تهیه متون مناسب برای آموزش حقوقی مدیران، سعی بر آن است که به تدریج زمینه‌های ترویج و آموزش فرهنگ مذکور در سازمان فراهم شود.

به تجربه ثابت شده است بعضی مشکلات در انجام فعالیت‌های سازمان وجود دارد که در بعضی مواقع مورد ایراد سازمان بازرسی کل کشور نیز قرار می‌گیرد. یکی از علل اصلی این امر، عدم آشنایی کافی مدیران با چارچوب‌های کلی حقوقی حاکم بر رفتار آن‌ها در سطح سازمان است. لازم به ذکر است بخش قابل توجهی از وقت بخش‌های مختلف سازمان، به جای آن‌که مصروف انجام وظایف اصلی آن‌ها شود، به پاسخ‌گویی در مورد گزارش‌های نظارتی سازمان بازرسی کل کشور و سایر مراجع نظارتی خاص یافته است. قانون‌گرایی در انجام وظایف مدیران علاوه بر این‌که موجب استقرار نظم اداری و مالی در سازمان می‌شود، زمینه ارتقای کارآمدی سازمان را نیز فراهم می‌کند.

هدف از طرح آموزش حقوقی مدیران، فراهم کردن زمینه تسلط مدیران بر نظام حقوقی در سطح کارشناسان حقوقی نیست. بلکه هدف اصلی، ایجاد بینش کلی در مدیران از جمله در خصوص دولت، جایگاه آن‌ها در سازمان، حدود اختیارات آن‌ها و نحوه تعامل قانونمندی آن‌ها با سایر واحدهای مربوط سازمان و نیز دیگر نهادهای دولتی و عمومی است.

تهیه متون مناسب برای آموزش حقوقی مدیران، در بلندمدت می‌تواند به حاکم شدن نظم مناسبی در امور اداری، مالی و حقوقی سازمان کمک کند و موجب ارتقای روابط میان بخش‌های مختلف سازمان شود و زمینه روان شدن همکاری‌های درون‌سازمانی را فراهم کند. تهیه متون آموزش حقوقی مدیران علی‌القاعده در آینده باید در چارچوب ضوابط و مقررات مربوط، به‌عنوان بخشی از آموزش‌های ضمن خدمت مورد توجه بخش‌های ذی‌ربط سازمان قرار گیرد.

تهیه متون مناسب برای آموزش حقوقی مدیران و برنامه‌ریزی بلندمدت در این زمینه، نشان‌دهنده اهتمام سازمان در قانون‌گرایی برای انجام وظایف محوله است و می‌تواند (در صورت موفقیت) الگوی مناسبی برای سایر سازمان‌های دولتی باشد.

چارچوب کلی و روش کار در تهیه متون مذکور به شرح زیر است:

۱- مطالب مربوط به آموزش حقوق عمومی در محورهای زیر ارایه شده است:

گفتار اول: کلیات حقوق اساسی

گفتار دوم: کلیات حقوق اداری

گفتار سوم: کلیات حقوق مالیه عمومی

۲- مطالب هر گفتار پیل مبحث‌های مستقلی تدوین گردیده که شامل مطالب اصلی مربوط به عنوان مبحث مربوط است.

۳- سعی شده است مطالب هر مبحث به طور متوسط در دو صفحه، به صورت شماره‌وار و حتی الامکان با ادبیات ساده و روان تهیه شود. با وجود این، استفاده از برخی از اصطلاحات حقوقی (با توجه به بار معنایی آن‌ها) اجتناب‌ناپذیر است. در این پیل موارد سعی شده است با ارایه توضیحاتی، زمینه درک معنای آن‌ها فراهم شود.

۴- قابل ذکر است جزء (ه) از بند (۳) دستورالعمل ساماندهی ساختار سازمانی واحدهای حقوقی دستگاه‌های اجرایی (ابلاغیه شماره ۹۰۵۹۴ مورخ ۱۳۹۰/۴/۲۷، معاونت حقوقی و معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور)، یکی از وظایف واحدهای حقوقی را «امور هماهنگی، آموزشی و پژوهشی» بیان داشته است. ذیل جزء یاد شده، «ساماندهی آموزش‌های تخصصی کارشناسان حقوقی و اتخاذ تمهیدات لازم برای آموزش حقوقی مدیران و کارشناسان حوزداری» مکتف دستگاه براساس سرفصل‌های مصوب و ابلاغی از سوی دو معاونت حقوقی و توسعه مدیریت و سرمایه انسانی، ریاست جمهوری (در حال حاضر، سازمان اداری و استخدامی کشور)، با استفاده از ظرفیت‌های مرکز «رعیه واحدهای حقوقی دستگاه‌های دولتی» است.

دفتر حقوقی آمادگی خود را برای برگزاری جلساتی (در صورت لزوم) جهت گفت‌وگو با هیأت‌های متبیین بیشتر مطالب مذکور در متون آموزش حقوقی مزبور اعلام کرده است.

دفتر حقوقی سازمان بنادر و دریانوردی

فروردین ماه ۱۳۹۸